

Sygn. akt V ACa 596/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2017r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Tomasz Pidzik
Sędziowie:	SA Olga Gornowicz-Owczarek SO del. Katarzyna Sznajder (spr.)
Protokolant:	Anna Fic

po rozpoznaniu w dniu 23 czerwca 2017r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w M.

przeciwko R. Ł.

o zapłatę

na skutek apelacji obu stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 9 listopada 2015r., sygn. akt XIII GC 389/15

1. zmienia zaskarżony wyrok:

- w punkcie 2 o tyle, że należne od kwoty 260.503,83 złote ustawowe odsetki za opóźnienie zasądza od dnia 9 listopada 2015r., a w pozostałym zakresie żądanie odsetek oddala,

- w punkcie 3 w ten sposób, że zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 7.217 (siedem tysięcy dwieście siedemnaście) złotych tytułem kosztów procesu,

- w punkcie 5 w ten sposób, że go uchyla;

2. oddala apelację powódki w pozostałej części;

3. oddala apelację pozwanej;

4. koszty zastępstwa procesowego wzajemnie znosi.

SO del. Katarzyna Sznajder	SSA Tomasz Pidzik	SA Olga Gornowicz-Owczarek

Sygn. akt VACa 596/16

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka Akcyjna wniosła o zasądzenie od pozwanej R. Ł. kwotę 618.270,97 zł. z umownymi 4% odsetkami w stosunku miesięcznym i kosztami procesu. Na dochodzoną pozwem kwotę składała się kwota należności głównej wynikająca z udzielonej w dniu 30 grudnia 2005 roku pożyczki w wysokości 360.000 zł z 4% odsetkami w stosunku umownych od dnia 1 lipca 2007 roku oraz skapitalizowane za okres od dnia 2 stycznia 2006 roku do dnia 30 czerwca 2007 roku odsetki umowne w wysokości 258.270,97 zł. wraz z dalszymi odsetkami umownymi w wysokości 4% w stosunku miesięczny od daty wytoczenia powództwa.

W dniu 3 września 2007 roku został wydany wyrok zaoczny uwzględniający powództwo w całości uzupełniony wyrokiem zaocznym z dnia 11 października 2007 rok. Na skutek błędnego uznania właściwego doręczenia wyroku zaocznego pozwanej sąd uprawomocnił go i nadał klauzulę wykonalności.

W dniu 4.12.2013 r. pozwana wniosła skutecznie sprzeciw od wyroku zaocznego podnosząc, że część kwoty pożyczki w wysokości 49.291,84 zł została zwrócona bowiem w dniu 13.01.2006r. przelała z konta bankowego syna na rzecz powódki kwotę 18.620 zł., a w dniu 30.01.2006r. na podstawie aktu notarialnego z dnia 13.01.2006 r umowy sprzedaży kupujący B. P. za zgodą powódki dokonał na jej rachunek zapłaty kwoty 30.671,84 zł. Wobec tego na dzień wniesienia pozwu pozostało do spłaty pożyczki kwota 310.708,16 zł. Ponadto zarzuciła, iż strony w umowie pożyczki nie umówiły się na doliczanie umownych odsetek od odsetek w skali 4% w stosunku miesięcznym. Umowne odsetki dotyczyły tylko kwoty pożyczki tj. 360.000 zł.

Powołując się na treść art.359 § 2¹ i 2² k.c. i art.482 k.c. zarzuciła, iż naliczone przez powódkę skapitalizowane odsetki są wadliwe i bezprawne albowiem w nie mogły przekraczać maksymalnej wysokości odsetek w stosunku rocznym stanowiących czterokrotnej wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Przy przyjęciu, że niezwrócona kwota pożyczki stanowiła 310.708 zł. skapitalizowane odsetki ustawowe od pożyczki od 31.01.2006 r. do dnia 27.07.2007 r. wyniosły kwotę 102.780,60 zł. Suma zatem zadłużenia pozwanej wyniosła łącznie kwotę 413.488 zł., która to kwota została całkowicie wyegzekwowana w toku prowadzonego przez powódkę postępowania egzekucyjnego.

Pozwana wniosła wobec powyższego o uchylenie wyroku zaocznego oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu a ponadto wskazując na teść art. 338§ 1 k.p.c. o zasądzenie na jej rzecz kwoty 353.149 zł. z ustawowymi odsetkami od 12.06.2009 r. jako kwoty nienależnie wyegzekwowanej przez powódkę.

Zaskarżonym wyrokiem sąd uchylił wyrok zaoczny z dnia 3 września 2007 r. i wyrok zaoczny uzupełniający z dnia 11 października 2007 r. w sprawie o sygnaturze akt XIII GC 222/07 i powództwo oddalił, zasądził ponadto od powoda na rzecz pozwanej kwotę 260.503,83 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 września 2015 r. tytułem żądania restytucyjnego oddalając żądanie w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach procesu w ten sposób, że zasądził od powoda na rzecz pozwanej kwotę 3 420 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa Kasy Sądu Okręgowego w Katowicach kwotę 13.026 zł tytułem części opłaty sądowej.

Rozstrzygnięcie poprzedził ustaleniem, że w dniu 12.12.1994 r. pozwana działająca pod firma (...) zawarła z Gmina Miejską w (...) porozumienie

o współpracy w zakresie budownictwa mieszkaniowego w (...) na czas określony do 8.03.1995 r. W późniejszym czasie pozwana podjęła działalność developerską w sprawie budowy domów jednorodzinnych. Klientami pozwanej były osoby mające 20% wkładu własnego i którym udzielono 80% nisko oprocentowanego kredytu hipotecznego, a które po wybudowaniu i sprzedaży mieszkań stawały się właścicielami mieszkań. Pozwana jako inwestor poręczała klientom kredyt do czasu ustanowienia hipoteki na nieruchomości sprzedanej klientom. W wyniku prowadzonej przez pozwaną działalności developerskiej doszło do sprzedaży 50 domów klientom. W 2004 r. pozwana miała poważne trudności finansowe, przeciwko niej prowadzonych było 15 egzekucji przez wierzycieli. Współpraca stron rozpoczęła się w okresie września 2005 r. kiedy to przedstawiciel powódki D. K. (1) złożył pozwanej propozycje zarządzania wierzytelnościami w tym zapobiegania zatorom płatniczym. Pozwana była zainteresowana nawiązaniem kontaktów albowiem nie dysponowała środkami pieniężnymi na dalsze prowadzenie działalności i zaspokojenie wierzytelności egzekwowanych przez komornika.

W dniu 30.12.2005 r. pomiędzy powódką a pozwaną zawarta została umowa pożyczki w kwocie 360.000 zł. na okres do 30.06.2006 r. Strony ustaliły, że odsetki od pożyczki wynoszą 4% w skali miesiąca, płatne w terminie 7 dni od daty zwrotu pożyczki i będą naliczane od faktycznie wykorzystanej kwoty licząc od dnia wypłaty do dnia spłaty kwoty pożyczki lub poszczególnych rat. Tytułem zabezpieczenia pożyczkobiorca zobowiązany był do ustanowienia w terminie 2 dni od daty zawarcia umowy na rzecz pożyczkodawcy hipotekę kaucyjną łączną na kwotę 400.000 zł. na swoich nieruchomościach położonych w (...) przy ul.(...) i (...) oraz wystawienia weksła in blanco. W § 2 ustalono, że kwota pożyczki, do wysokości salda wynikającego z prowadzonych, wobec pożyczkobiorcy egzekucji komornicznych, zostanie przelana na rachunek Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) tytułem spłaty całego zadłużenia pożyczkobiorcy wobec wierzycieli wynikającego z prowadzonych 15 egzekucji.

W tej samej dacie strony zawarły porozumienie regulujące wszystkie stosunki prawne powstałe do dnia 30.12.2005r., a wynikające z umów przelewu wierzytelności jakie powódka zawarła z wierzycielami pozwanej:

1. W dniu 27.10.2005 r. z M. D. P.P.U (...) w K. w kwocie 4.547,66 zł./ odsetki i koszty sądowe /

2. w dniu 15.11.2005 r. z firmą Handlową(...)A i I K.w (...) w kwocie 6.927,26 zł.

3. W dniu 29.11.2005 r. z Centrum (...) Spółki z o. o.
w J. w kwocie 22.005,79 zł.

4. W dniu 12.12.2005 r. z (...) s.sc w Z. w kwocie 196.237,67 zł. / pomniejszona o kwotę 10.442 zł. wypłaconą przez komornika oraz z umowy zlecenia zawartej w dniu 30.12.2005r. w wyniku której pozwana zobowiązana była do zapłaty na rzecz powódki kwoty 41.236 zł. i umowy pożyczki na kwotę 360.000 zł. z odsetkami. Suma zobowiązań stanowiła łącznie kwotę 620.512,38 zł.

Następnie w § 2 strony ustaliły, że zadłużenie będzie regulowane przez pozwaną w następujący sposób: pozwana jest właścicielem 20 nieruchomości położonych w(...)przy ul. (...), (...) i (...) dla których prowadzone są księgi wieczyste. Spłata zadłużenia nastąpi ze środków uzyskanych ze sprzedaży nieruchomości opisanych wyżej. Przy czym kwota uzyskana ze sprzedaży pierwszej nieruchomości będzie podzielona na dwie równe części, z których jedna będzie przeznaczona dla pozwanej, a druga na konto powódki tytułem spłaty zadłużenia opisanego w § 1. Kwota uzyskana ze sprzedaży każdej następnej nieruchomości będzie dzielona w proporcji 30% uzyskanej ceny dla pozwanej,

a 70% przekazana na konto powódki aż do spłaty całego długu. Powódka zobowiązała się do współpracy w zakresie sprzedaży nieruchomości oraz wyrażenia zgody na sprzedaż nieruchomości bez obciążenia hipotecznego. Kwoty przekazywane przez pozwaną na konto powódki będą zaliczane w kolejności na:

umowę zlecenia , umowę przelewu wierzytelności opisanej w § 1 pkt 1, umowy przelewu wierzytelności opisanej w § 1 pkt 2 , umowę przelewu wierzytelności opisanej w § 1 pkt 3, umowę przelewu wierzytelności opisanej w § 1 pkt 4, umowę pożyczki. Termin ostatecznego rozliczenia określono na dzień 30.06.2006r. W przypadku nie wywiązania się z postanowień umowy przez pozwaną, powódka uprawniona była do wypowiedzenia umowy w trybie natychmiastowym i naliczenia kary umownej w kwocie 30.000 zł.

W dniu 30.12.2005 r. strony zawarły kolejną umowę zlecenia na mocy której pozwana zleciła powódce ustalenie aktualnego zadłużenia pozwanej u komornika, występowanie

i reprezentowanie pozwanej we wszystkich sprawach toczących się przeciwko zleceniodawcy przed komornikiem i nadzorowanie procesu rozliczenia realizowanego przez komornika, uzyskiwanie dokumentów i postanowień niezbędnych do wykreślenia ostrzeżeń o wszczęciu egzekucji ujawnionych w księgach wieczystych zleceniodawcy, przygotowania i złożenia

w Sądzie Rejonowym w(...) wniosków o wykreślenie ostrzeżeń o wszczęciu egzekucji. Za wykonane czynności w postaci uzyskania ostatecznego rozliczenia od komornika w (...), uzyskania niezbędnych dokumentów do wykonania umowy , doprowadzenia do wykreślenia przez Sąd ostrzeżeń o toczących się postępowaniach egzekucyjnych, powódce przysługiwało wynagrodzenie w kwocie 33.800 zł + Vat przy czym wszelkie opłaty związane z realizacją umowy obciążały pozwaną. Niniejsza umowa została zawarta na czas określony do 28.02.2006 r., a w okresie jej obowiązywania pozwana nie mogła bez pisemnej zgody powódki zawierać innych umów obejmujących przedmiot tej umowy .

Sąd ustalił ponadto, że bezspornym było iż umowa pożyczki została wykonana przez powódkę. W dniu 2.01.2006 r. powódka przelała kwotę 352.000 zł. na konto Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) tytułem zapłaty wszystkich wierzytelności pozwanej, a w dniu 30.12.2005 r. przekazała na konto pozwanej kwotę 8000 zł. Natomiast pozwana zgodnie z umową ustanowiła w dniu 30.12.2005 r. na nieruchomości hipotekę kaucyjną do kwoty 400.000 zł. dla zabezpieczenie spłaty pożyczki

W dniu 13.01.2006 r. pozwana sprzedała prawo użytkowania wieczystego gruntu i budynku za łączna kwotę 126.000 zł na rzecz B. P. , przy czym część ceny w wysokości 30.671,84 zł została przekazana przez kupującego na rzecz powódki, pozostała kwota uiszczona została w ratach pozwanej. W dniu 13.01.2006 r. syn pozwanej przelał także na rzecz powódki kwotę 18.620 zł .

W dniu 13.01.2006 r. pozwana sprzedała J. i H. N. dwie działki będące w użytkowaniu wieczystym wraz z własnością budynku za cenę łączną 130.300 zł . Strony oświadczyły, że na zlecenie kupujących sprzedający wykonał częściowo dodatkowe roboty budowlane, a reszta tych prac zostanie wykonana w nieprzekraczalnym terminie do dnia 30.06.2006 r. i z tego tytułu pozwana otrzymała kwotę 45.293,08 zł. Powódka potwierdziła, iż wszystkie wierzytelności co do których toczyło się postępowanie egzekucyjne z powyższej nieruchomości zostały zaspokojone w całości .

W dniu 10.03.2006 r. pozwana sprzedała A. i D. K. (2) prawo użytkowania wieczystego działki wraz z budynkiem mieszkalnym za cenę 134.686,64 zł. Pozwana pokwitowała odbiór kwoty 97.127,44 zł. tytułem ceny sprzedaży, a pozostałą kwotę 37.559,20 zł. kupujący zobowiązali się do zapłaty do dnia 30.06.2006 r. Powódka oświadczyła, że kupiła wierzytelność zabezpieczona hipoteką na rzecz A. K.

i M. Ż. i jako następca prawny wyraża zgodę na bezieńzarowe zbycie działki

W dniu 10.03.2006 r. pozwana sprzedała na rzecz A. i B. K. prawo użytkowania wieczystego działki za cenę 138.396,80 zł. Część ceny sprzedaży w wysokości 23.747,24 zł została uregulowana w formie kompensat. Pozostała kwotę 114.649,56 zł zobowiązali się zapłacić w następujący sposób 90.000 zł na rzecz powódki w ciągu 7 dni, a kwotę 24.649,56 w ciągu 7 dni na konto pozwanej Powódka oświadczyła , że nabyła wierzytelność zabezpieczona hipoteką na rzecz A. K. i M Ż. i jako następca prawny wyraża zgodę na bezieńzarowe zbycie działki.

W dniu 28.12.2006 r. pozwana zawarła z A., L., S. i Z. K. działającymi jako wspólnicy spółki jawnej (...)(...)w T. przedwstępna umowę sprzedaży praw użytkowania wieczystego działki za cenę 155.147,40 zł. Termin zawarcia umowy sprzedaży ustalono na dzień 30.01.2007r. Pozwana skwitowała odbiór kwoty 55.157,90 zł., tytułem zaliczki, a pozostała cena 99.989,50 zł. zostanie określona w warunkowej umowie sprzedaży. Powódka oświadczyła, że wyraża zgodę na bezzwrotną zbycie działki jako następcę prawnego wierzytelności zabezpieczonej hipoteką.

W dniu 28.09.2006 r. strony zawarły porozumienie regulujące stosunki prawne do dnia zawarcia niniejszej umowy porozumienie to jednak nie weszło w życie. Niemniej jednak sąd ustalił, że zgodnie z jego treścią stwierdzono, że pozwana uregulowała na rzecz powódki kwotę 18.620 zł w dniu 13.01.2006r., która zaliczona została na poczet spłaty faktury na kwotę 41.236 zł z tytułu umowy zlecenia z dnia 30.12.2005r, 30.671,84 zł. w dniu 13.02.2006 r., która w części /22.616 zł została zaliczona na poczet spłaty faktury na kwotę 41.236 zł w części 44.547,66 zł / została zaliczona jako spłata zadłużenia do umowy (...), a w części /3508,18 zł do umowy (...).

Po dokonaniu rozliczenia wpłat jak w pkt II oraz naliczeniu odsetek zadłużenie na dzień 28.09.2006 r. wynosi :

Z umów przelewu wierzytelności objętych porozumieniem z dnia 30.12.2005 r. /pkt 2 kwota 3.667,55 z dalszymi ustawowymi odsetkami od należności głównej od dnia 29.09.2006 r. pkt 3. Kwota 23.419 z dalszymi ustawowymi odsetkami ustawowymi od należności głównej od dnia 29.09.2006 r. pkt 4 od kwoty 208.744,72 zł z dalszymi ustawowymi odsetkami ustawowymi od dnia 29.09.2006 r. z pomniejszeniem o kwotę 10.422 zł. o wpłatę dokonana przez komornika. Następnie z umowy pożyczki w kwocie 360.000 zł z umownymi odsetkami w kwocie 128.628 zł na dzień 28.09.2006 r., kara umowna w kwocie 30.000 zł na podstawie noty obciążeniowej z dnia 28.09.2006 r. Łączne zadłużenie pozwanej wyniosło kwotę 744.037,27 zł.

W § 2 strony postanowiły, że dokonują odnowienia w ten sposób, że dotychczasowe zobowiązania opisane w § 1 III wygasają, a w ich miejsce powstaje nowe zobowiązanie w kwocie 744.037,27 zł stanowiące sumę zobowiązań wyliczonych na dzień zawarcia nin. porozumienia. Oprocentowanie pożyczki pozostało na dotychczasowym poziomie przy czym pożyczka będzie spłacana w 3 ratach: I rata 250.000 zł do dnia 31.10.2006 r., II rata 250.000 zł. do dnia 31.11.2006 r., III rata do 31.12.2006 r. obejmująca pozostałą kwotę z odsetkami.

Zabezpieczeniem spłaty zobowiązania pozwana ustanowi hipotekę kaucyjną na nieruchomościach stanowiących jej własność o wartości 800.000 zł. i złoży oświadczenie o poddaniu się dobrowolnej egzekucji wraz z odsetkami w wysokości 4% w sakli miesiąca od dnia 29.09.2006 r. Ustanowienie hipoteki oraz złożenie oświadczenia o poddaniu się egzekucji powinno nastąpić do dnia 29.09.2006 r. i pod takim warunkiem niniejsza ugoda wchodzi w życie.

Pozwana nie ustanowiła hipoteki kaucyjnej i nie poddała się dobrowolnej egzekucji wobec tego porozumienie nie weszło w życie.

W 2006 r przeciwko pozwanej wszczęte zostały egzekucje sądowe z wniosku wierzycieli K. C., G.Z. G., P&B (...)Spółka jawna, K. Ż., Gminy Miejskiej (...) W., D.A K.. Łączna suma zadłużenia wobec tych wierzycieli wynosiła 587.153,93 zł.

Na podstawie wyroków zaocznych opatrzonej klauzulą wykonalności wydanych w niniejszej sprawie powódka z końcem 2007r wszczęła przeciwko pozwanej egzekucję sądową prowadzoną przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w (...) w sprawie o sygn. akt KM 2785/07. Na dzień 31.12.2009 r. Komornik wyegzekwował od pozwanej kwotę 1.028.675,39 zł., a łącznie z kosztami postępowania egzekucyjnego wierzyciela kwotę 1.094.094,39 zł.

W tak ustalonym stanie faktycznym sąd wskazał, że podnoszony przez obie strony zarzut podstępstwa jest nietrafny albowiem za podstępne działanie można uznać świadome podanie nieprawdziwych informacji lub utwierdzenie strony w mylnym przekonaniu o rzeczywistości, w celu skłonienia jej do złożenia oświadczenia woli. Nie można mówić

o podstępnie w odniesieniu do działań przedsięwziętych po złożeniu oświadczenia woli, fałszywych informacji niemających przesądzającego znaczenia dla decyzji podmiotu. Przesłanką uchylenia się od skutków oświadczenia woli z powodu błędu wywołanego podstępnie jest istnienie związku przyczynowego pomiędzy złożeniem oświadczenia woli a pozostawianiem przez składającego w takim błędzie.

Powódce nie można przypisać podstępnego działania zarówno przed w trakcie zawarcia umowy pożyczki jak i w czasie realizacji swoich uprawnień do zwrotu pożyczonych środków pieniężnych pozwanej. Zawarcie umowy pożyczki zostało poprzedzone negocjacjami stron oraz uprzednim nabyciem przez powódkę wierzytelności pozwanej które były jej znane przed zawarciem umowy pożyczki i w dacie jej nawiązania szczegółowo określone w porozumieniu z dnia 30.12.2005 r. Realizacja pięciu umów sprzedaży nieruchomości /prawa wieczystego użytkowania i budynków/ przez pozwaną swoim klientom w dniach 13.01.2006 r., 10.03.2006 r., 28.12.2006 r. z których uzyskała w dacie ich zawarcia znaczną część należności /30.671,84 zł. dalsze w ratach , 45.293,08 zł., 97.127,44 23.649,56, 55.157,90 zł/ przeczy zarzutom

o wymuszaniu przez powódkę wcześniejszej spłaty pożyczki przed ustalonym terminem płatności. W sytuacji gdy porozumienie z dnia 30.12.2005 r. określało procentowy sposób regulowania zobowiązań pozwanej na rzecz powódki. W konsekwencji po sprzedaży nieruchomości klientom pozwana dysponowała znacznymi środkami finansowymi pozwalającymi na zakończenie rozpoczętych inwestycji budowlanych, a po ich ukończeniu sprzedaży nieruchomości pozostałym klientom. Jeśli nawet pozyskane środki finansowe ze sprzedaży nie były wystarczające, to ryzyko niewłaściwego skalkulowania kosztów dalszych inwestycji budynków i posiadania przez pozwaną innych zobowiązań nie może obciążać powódki. Wszczęcie egzekucji przez kilku wierzycieli pozwanej w 2006 r. przeczy zarzutom pozwanej o nabywaniu przez powódkę jej wierzytelności przed terminem spłaty pożyczki. Sąd wskazał, że windykacja wierzytelności powódki wobec pozwanej na podstawie wyroku zaocznego zapadłego w niniejszej sprawie nastąpiła dopiero z końcem 2007 r. Okoliczność nabywania wierzytelności pozwanej przez powódkę w kolejnych latach w toku już prowadzonych egzekucji sądowych bądź nabywanie licytowanych przez komornika nieruchomości było uprawnieniem powódki. Podjęte przez powódkę tego rodzaju czynności prawne w których pozwana nie była stroną nie pozostają w związku przyczynowym pomiędzy złożeniem jakiegokolwiek oświadczenia woli a pozostawianiem przez pozwaną

w błędzie co jest przesłanką ewentualnego uchylenia się od skutków prawnych w rozumieniu art.86 k.c.

Nie zasługiwały zdaniem sądu na podzielenie twierdzenia powódki o podstępnym działaniu pozwanej polegającym na zatajeniu istnienia innych zobowiązań wobec wierzycieli w dacie zawarcia pomiędzy stronami umowy pożyczki. Wskazać należy, że powódka doskonale zorientowana była w zakresie prowadzonej przez pozwaną działalności developerskiej skoro była nabywcą niektórych wierzytelności przed zawarciem umowy pożyczki. W związku z tym oczywistym było, że do czasu zakończenia inwestycji pozwana będzie dłużnikiem nie tylko klientów dla których budowała domy jednorodzinne lecz także wobec wykonawców realizujących te inwestycje. Ujawnienie wysokości wszystkich zobowiązań jakie posiadała pozwana na dzień udzielenia przez powódkę pożyczki było niemożliwe do ustalenia.

Z punktu widzenia pożyczkodawcy istotne były jedynie tylko wymagalne zobowiązania, które ewentualnie miały wpływ na spłatę pożyczki. Powódka nie wykazała aby tego rodzaju zobowiązań wymagalnych lub egzekwowanych przez jej wierzycieli pozwana nie przedstawiła w dniu 30.12.2005 r. i aby ta okoliczność wpłynęła na decyzje powódki co do udzielenia pożyczki.

Zasługiwał na uwzględnienie zdaniem sądu pierwszej instancji zarzut zawyżenia wysokości stopy procentowej w umowie pożyczki.

Tu sąd wskazał na treść przepisu art.359¹ § 1 i 2 k.c. stanowiący o maksymalnej wysokości odsetek wynikających z czynności prawnej, który nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego,

a jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne, który wszedł w życie w dniu 20.02.2006 r. /ustawa z dnia 7.07.2005 r. – o zmianie kodeksu

cywilnego i niektórych ustaw/DZ.U . Nr 157, poz. 1316/ Fakt , iż w dacie udzielenia pożyczki tj. 30.12.2005 r. nie obowiązywały przepisy o odsetkach maksymalnych nie przesądza zdaniem sądu pierwszej instancji o tym , że w umowie strony mogą ustalać stopy procentowe wielokrotnie przekraczające odsetki ustawowe które w tym czasie wynosiły 11,5 % w stosunku rocznym .

Sąd zwrócił uwagę na fakt, że umowa pożyczki z dnia 30.12.2005 r. określała odsetki umowne na 4% w stosunku miesięcznym przeliczając na ilość miesięcy w roku stopa procentowa wynosiła 48% w stosunku rocznym podczas gdy odsetki maksymalne wprowadzone późniejszym przepisem wynosiły 22 do 24 % i nawet instytucje kredytowe nie pobierały odsetek wyższych. Sąd przeanalizował również wysokość ustalonych odsetek w zestawieniu z ewentualnym zyskiem powódki przy założeniu prawdziwości jej twierdzeń, że kwota pożyczki pochodziła z udzielonego przez Bank kredytu i wskazał, że powódka skalkulowała swój zysk na poziomie 30% w ciągu roku , podając , iż środki pieniężne na wypłatę pozwanej pożyczki pozyskała z kredytu udzielonego przez Bank (...) w K. oprocentowanego w wysokości 11,5 % rocznie z jednorazową marżą 1,7 % kwoty kredytu. Koszty kredytu w ciągu roku marża i odsetki stanowiły 13,2% kwoty kapitału kredytu. Przedstawiona przez powódkę kalkulacja zysku z pożyczki, która i tak w istniejących w tym czasie warunkach rynku bankowego jest nadmiernie zawyżona nie została poparta żadnym dowodem. Powódka nie złożyła umowy kredytowej i nie wykazała aby środki finansowe udzielone przez bank przeznaczone zostały na wypłatę pozwanej pożyczki. Nawet gdyby przyjąć , iż powódka mogła określić odsetki umowne przewyższające marże stosowane przez banki, to zapewne ustalenie odsetek od pożyczki wyższej o 34% niż odsetki stosowane przez bank i o połowę wyższe niż później wprowadzone odsetki maksymalne w poważnym i niewspółmiernym stopniu odbiegały od obiektywnych wartości tego typu umów na rynku finansowym w dacie nawiązania umowy pożyczki. Ponadto ryzyko to zostało zminimalizowane zabezpieczeniami w postaci hipoteki na kwotę 400.000 zł i weksla in blanco. Przeznaczenie pożyczki przez pozwaną na spłatę 15 wierzycieli prowadzących przeciwko niej egzekucje sądową oraz wykaz wierzytelności ujętych w porozumieniu z dnia 30.12.2005 r. świadczy iż w dacie udzielenia pożyczki pozwana była w przymusowym położeniu, które zmusiły ją do zawarcia umowy pożyczki na warunkach niekorzystnego oprocentowania. Rażąca dysproporcja świadczenia powódki w postaci 4% odsetek w stosunku miesięcznym od pożyczki udzielonej w warunkach przymusowego położenia pozwanej uzasadniała, zdaniem sądu pierwszej instancji, w oparciu o treść art. 388 k.c. zmniejszenie należnych powódce odsetek do maksymalnych odsetek zgodnie z wnioskiem pozwanej. Przy takim założeniu sąd dokonał stosownych obliczeń i uznał, że odsetek od pożyczki należne będą w wysokości odsetek maksymalnych. Powódce przysługiwało roszczenie o zwrot pożyczki w kwocie 360.000 zł. skapitalizowane odsetki umowne nie przekraczające w stosunku rocznym 4 krotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 2.01.2006 r. do dnia 30.06.2007 r. w kwocie 119.569,32 zł. co stanowiło należność główną w wysokości 479.569,32 zł. Dalsze odsetki maksymalne od kwoty kapitału pożyczki tj. od kwoty 360.000 zł od dnia 1.07.2007 r. do dnia 31.12.2009 r. co stanowi kwotę 222.075,65 zł. oraz ustawowe odsetki od skapitalizowanych odsetek umownych tj. od kwoty 119.569,32 zł od dnia 28.07.2007 r. do dnia 31.12.2009 r. co stanowi kwotę 35.330,28 zł.

Bezpodstawny jest zarzut pozwanej o uregulowaniu części pożyczki w kwocie 49.291,84 zł. tj. 30.01.2006 r. kwoty 30.671,84 zł. gdzie na podstawie aktu notarialnego sprzedaży nieruchomości nabywca przekazał powódce w/w należności oraz zapłaty 18.620 zł przekazanej poleceniem przelewu przez syna pozwanej. Zgodnie z postanowieniami & 2 pkt

6 porozumienia z dnia 30.12.2005 r. strony ustaliły kolejność zaliczania wpłat realizowanych przez pozwaną Wobec tego powódka uprawniona była do zaliczenia w/w wpłat na poczet umowy zlecenia , a następnie na poczet umów przelewu wierzytelności wskazanych w & 1 porozumienia, a dopiero w ostatniej kolejności na poczet umowy pożyczki. Według porozumienia z dnia 28.09.2006 r., które nie weszło w życie, powódka powołane wyżej wpłaty zaliczyła na poczet wynagrodzenia brutto z umowy zlecenia , a pozostałą część na spłatę pierwszej wierzytelności i części drugiej wierzytelności wynikającej z cesji. Gdyby nawet podzielić stanowisko pozwanej, iż powódka nie podjęła w okresie obowiązywania umowy zlecenia tj. od 30.12.2005 r. do 28.02.2006 r. żadnych czynności objętych przedmiotem umowy i tym samym nie należałoby się jej wynagrodzenie w kwocie 33.800 zł. brutto 41236 zł. Suma zobowiązań wynikająca z umów przelewu wierzytelności wynosiła łącznie ponad 222.791,12 zł. W konsekwencji dokonane przez

pozwaną wpłaty pomniejszyły o 49.291,84 zł jej zadłużenie z tytułu wierzytelności objętych umowami przelewu. Wobec tego wysokość zobowiązania z umowy pożyczki nie uległa zmianie.

W toku sporu na podstawie wydanych w niniejszej sprawie tytułów wykonawczych komornik w sprawie o sygn. akt KM2785/07 wyegzekwował na rzecz powódki kwotę 1.094.094,39 zł na dzień 31.12.2009 r. Nie wyegzekwowana wierzytelność stanowiła kwotę 297.675,38 zł.

Z przytoczonych wyżej argumentów natury faktycznej i prawnej powódce przysługiwało roszczenie w zakresie należności głównej w kwocie 479.569,32 zł. na podstawie art.720 & 1 k.c. z odsetkami maksymalnymi od kwoty kapitału 360.000 zł od dnia 1.07.2007 r. do dnia 31.12.2009 r. co stanowi kwotę 222.075,65 zł. oraz ustawowe odsetki od odsetek umownych od kwoty 119.569,32 zł od dnia 28.07.2007 r. do dnia 31.12.2009 r. co stanowi kwotę 35.330,28 zł /art.482 § 1 k.c./ koszty procesu w wysokości 31.196,32 zł /opłata sądowa od należności głównej, koszty zastępstwa procesowego/ oraz poniesione koszty postępowania egzekucyjnego 65.419 zł./61.819 zł + koszty zastępstwa w postępowaniu egzekucyjnym 3.600 zł./ Razem 833.590,57 zł. Za datę zaspokojenia roszczenia powódki tytułem należności głównej i odsetek przyjęto datę 31.12.2009 r. wskazaną przez Komornika jako termin zakończenia egzekucji przeciwko pozwanej. Pozwana nie zaferowała żadnego dowodu świadczącego ,iż w/w roszczenie zostało zaspokojone w terminie wcześniejszym.

W rezultacie wyegzekwowana przez powódkę kwota 1.094.094,39 zł. znacznie przewyższyła należne jej roszczenie. Różnica w tych kwotach stanowi 260.503,82 zł. Wobec powyższego wniosek pozwanej o zasądzenie od powódki kwoty 353.149 zł z odsetkami ustawowymi od co najmniej 12.06.2009 r. tytułem zwrotu wyegzekwowanego świadczenia, w części zasługiwał na uwzględnienie zgodnie z treścią przepisu art. 338 § 1 k.p.c., który

w uproszczony sposób realizuje możliwość przywrócenia stanu poprzedniego, którego podstawową funkcją jest przywrócenie zachwianej równowagi majątkowej pomiędzy stronami, która w rozpatrywanym przypadku została naruszona wskutek wyegzekwowania świadczenia ponad należną powódce kwotę w wysokości 260.503,82 zł. Materialno- prawną podstawą zasądzenia o zwrocie wyegzekwowanego świadczenia są przepisy o nienależnym świadczeniu w rozumieniu art.410 § 2 k.c. W zakresie odsetek sąd wskazał na treść art.481

§ 1 i § 2 k.c. i wywiódł, że wniosek restytucyjny umożliwia tylko przywrócenie stanu poprzedniego, a nie likwidację wszelkich następstw wykonania wyroku. W dacie uprawomocnienia się postanowienia z dnia 3.08.2015 r. o uchyleniu rygору natychmiastowej wykonalności, uchyleniu klauzuli wykonalności i oddaleniu wniosku powoda o nadaniu dalszych tytułów wykonawczych doprowadził do powstrzymania dalszej egzekucji.

Z wnioskiem o wyegzekwowanie świadczenia pozwana zgłosiła w piśmie z dnia 18.08.2015 r., które to pismo zostało doręczone powódce w dniu 4.09.2015 r. /pismo powódki k - 519 akt/. Czasem niezbędnym do zaspokojenia roszczenia objętego wnioskiem był dzień 18.09.2015r. /art.455 k.c./. Za taką datę przyjął termin początkowy naliczania ustawowych odsetek . O kosztach sąd orzekł na mocy art. 100 k.p.c. przyjmując ,że pozwana utrzymała się w 73,7% ze swoim żądaniem. Pozwana zwolniona została od kosztów sądowych wobec tego opłatą sądową od zasądzonej kwoty sąd obciążył powódkę na podstawie art113 ust.1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych .

Apelacje od wyroku wniosły obie strony.

Powódka zaskarżyła wyrok niemalże w całości to jest poza rozstrzygnięciem dotyczącym oddalonego częściowo żądania restytucyjnego zgłoszonego przez pozwaną zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego a to:

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku na podstawie jakiego przepisu sąd przyjął, że należności wyegzekwowane przez powódkę na podstawie tytułu obejmującego wyrok zaoczny mają pomniejszać kwotę zasądzoną tym tytułem, ponadto niewskazanie na podstawie jakich dowodów, sąd ustalił, że jakakolwiek kwota została przez powódkę wyegzekwowana na podstawie tytułu wykonawczego wydanego na podstawie rygору natychmiastowej wykonalności a także sąd nie wskazał na jakich okolicznościach

i dowodach oparł się dokonując ustalenia, że pozwana była w przymusowym położeniu oraz, że powódka o tym przymusowym położeniu wiedziała;

- art. 233 § 1 k.p.c. polegające na błędnym swobodnym ustaleniu sądu ,że jakakolwiek kwota została przez powódkę wyegzekwowana na podstawie tytułu wykonawczego wydanego na podstawie rygoru natychmiastowej wykonalności podczas gdy nie wynika to z żadnych dowodów, co doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy w takim znaczeniu, że sąd pominął zarzut powódki, że tytuł wykonawczy obejmujący wyrok zaoczny wydany został powódce uprawomocnieniu, ponadto błędne ustalenie, że odsetki w wysokości 4% w skali miesiąca są rażąco wygórowane bez wcześniejszego wyjaśnienia jakie faktycznie zyski zamierzała uzyskać powódka, jakie są prawidłowe kryteria ustalania wysokości odsetek czy

i faktycznie powódka te kryteria naruszyła, bez wyjaśnienia tego jakie stopy procentowe były stosowane na rynku poza bankowym w przypadku, w których banki nie udzielały kredytów

z uwagi na zbyt duże ryzyko, przyjęcie pewnych założeń na podstawie tylko jednej umowy kredytowej, bez zasięgnięcia opinii biegłego co do tego jakie czynniki wpływają na prawidłowe ustalenie wysokości odsetek z uwzględnieniem tego ,że powódka udzieliła pożyczki w dniu 30 grudnia 2005 roku w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej i bez odniesienia zysku powoda do zysku możliwego do uzyskania z innych niż pożyczki sposobów lokowania kapitału; a także swobodne przyjęcie ,że pozwana zawierając umowę była w przymusowym położeniu o czym powódka wiedziała;

- art. 338§1 k.p.c. poprzez jego zastosowanie podczas gdy wyegzekwowane należności przez powódkę nie miło miejsca na podstawie rygoru natychmiastowej wykonalności;

- art. 316 k.p.c. oraz art. 347 k.p.c. i innych nie wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku przepisów poprzez przyjęcie, że należności wyegzekwowane przez powódkę na podstawie wyroku zaocznego winny być traktowane jak zapłata dokonana przez pozwaną

i w efekcie oddalenie powództwa w zakresie obejmującym tę kwotę;

- art. 481§ 2 k.p.c. poprzez przyjęcie , że odsetki należne powódce powinny być naliczane według stopy odsetek ustawowych w sytuacji której dochodzona wierzytelność jest oprocentowana według stopy umownej;

- art. 230 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie dla oceny milczenia pozwanej wobec twierdzenia powódki o tym, że środki na udzielenie pożyczki z dnia 30 grudnia 2005 roku pochodziły z umowy kredytu z Banku (...) w K. z oprocentowaniem

11,5 % rocznie i jednorazową marżą 1,7 %.;

- art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. poprzez obciążenie powódki ciężarem niewykazania sposobu kalkulacji odsetek w umowie;

- art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art.479¹⁸ §3 k.p.c. w zakresie podjęcia oceny kredytu w zakresie stóp procentowych w kredytach bankowych podczas gdy pozwana nie stawiała takiego zarzutu oraz gdy podjął się sąd oceny umowy zawartej przez powódkę z bankiem jako punkt odniesienia dla wysokości oprocentowania na rynku podczas gdy powódka nie wносиła

o dopuszczenie takiego dowodu.;

- art. 388 § 2k.c. poprzez jego niezastosowanie w sytuacji kiedy pozwana nie zgłosiła w okresie 2 lat od zawarcie umowy pożyczki żadnego z żądań przewidzianych w art. 388 §.1 k.c.

W konsekwencji powódka wniosła o zmianę zakatarzonego wyroku i utrzymanie wyroku zaocznego z dnia 3 września 2007 roku uzupełnionego wyrokiem z dnia

11 października 2007 roku w mocy w całości, a tym samym nie uwzględnienie żądania restytucyjnego i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania przed sądem odwoławczym.

Pozwana zaskarżyła wyroku w części oddalającej żądanie restytucyjne i wniosła

o zmianę wyroku w tym zakresie poprzez podwyższenie zasądzonej kwoty do kwoty 374. 584 zł należnej z ustawowymi odsetkami od dnia 12 czerwca 2009 roku na którą oprócz kwoty 260.503,83 zł zasądzonej wyrokiem dodatkowo składać się miła kwota 65.419 zł tytułem bezpodstawnie wyegzekwowanych kosztów postępowań egzekucyjnych oraz kwota nieuwzględnionej przez sąd spłaty pożyczki dokonanej w styczniu 2006 roku w łącznej wysokości 49.291,84 zł co wpłynąć musiało również na zmienne odsetek. Skarżąca zarzuciła sądowi naruszenie przepisów prawa procesowego a to:

- art. 227 k.p.c. poprzez pominięcie w części historycznej zaskarżonego orzeczenia istotnych okoliczności a odnoszących się do wadliwie wydanego wyroku zaocznego jak również działań pozwanej zmierzających do uchylecia skutków tego wyroku;

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 479¹² k.p.c. poprzez uchybienie obowiązowi wszechstronnego rozważenia zebranego w sprawie materiału diodowego i przekroczenie oceny tego materiału poprzez oparcie ustalań faktycznych o dowody w postaci porozumienia, umowy zlecenia zawartych pomiędzy stronami podczas gdy w ogóle nie powinny być brane pod uwagę albowiem powód nie powoływał się na nie w pozwie. Jak również powoływanie się na rozliczenia poszczególnych transakcji sprzedaży nieruchomości jak i dokonanie rozliczenia w oparciu o informacje Komornika o zakończeniu egzekucji a nie poszczególne rozliczenia dokonane przez sąd prowadzący nadzór nad egzekucją z nieruchomości.;

- art. 339 k.p.c. poprzez wydanie wyroków zaocznych pomimo iż nie zaistniały przesłanki do ich wydania;

- art. 338 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie przez sąd ,że pozwanej należy się zwrot bezpodstawnie pobranej należności od dnia zgłoszenia tego żądania to jest 18 września 2015 roku a nie od daty 12 czerwca 2009 roku to jest od kiedy powód był w posiadaniu pieniędzy pozwanej;

- art. 100 k.p.c. poprzez wadliwe jego zastosowanie i nieuwzględnienie w rozliczaniu końcowym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniach zażaleniowych;

- art. 720 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie rozliczenia z tytułu umowy pożyczki z uwzględnieniem ustaleń wynikających z umowy zlecenia oraz porozumienia z dnia 31 grudnia 2005 roku niewskazanych w pozwie;

- art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i art. 481 §1 k.c. i 445 k.c. w zw. z art. 338 §1 k.c. poprzez przyjęcie ,że pozwanej należy się zwrot jedynie kwoty zasądzonej w wyroku a nie naprawienie całości wyrządzonej jej szkody.

Skarżąca wniosła również o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji pozwanej i zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania za postępowanie przed sadem drugiej instancji.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

na wstępie niniejszych rozważań podkreślić należy, że zgodnie z treścią art. 384 k.p.c. sąd związany był zakresem zaskarżenia wyroku w kierunku zaskarżonym przez obie strony postępowania a zatem nie mógł zgodnie z treścią powołanego przepisu zmienić lub uchylić wyroku na niekorzyść strony ponad zakres zaskarżenia określonego apelacją.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacji powódki stwierdzić należy, że nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Skuteczność przedmiotowego zarzutu ograniczona jest do sytuacji, w której treść uzasadnienia skarżonego wyroku uniemożliwia kontrolę instancyjną. W systemie apelacyjnym, druga instancja jest instancją merytoryczną, w ramach której rozpoznanie sprawy powinno nastąpić ex novo i prowadzić do wydania rozstrzygnięcia kończącego spór między stronami. Tym samym, uchybienia w formie uzasadnienia, nieprowadzące do trudności w identyfikacji motywów rozstrzygnięcia sprawy, nie mają znaczenia dla możliwości rozpoznania apelacji. W tym kontekście wskazać należy, że z treści uzasadnienia Sądu

Okręgowego w oczywisty sposób wynika treść dokonanych ustaleń oraz motywy, którymi kierował się Sąd przy dokonywaniu oceny prawnej. Zgodnie z dyspozycją powołanego przepisu sąd ma obowiązek wskazać podstawę faktyczną rozstrzygnięcia to jest ustalenie faktów które uznał za udowodnione, dowód na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom nie dał wiary a także wyjaśnić podstawę prawną rozstrzygnięcia. Uważna lektura pisemnych motywów rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji czyni zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. bezzasadnym. Sąd ustalił fakty, wskazał na podstawie jakich dowód dokonał ustaleń faktyczny z powołaniem odpowiednich kart z akt sprawy jak również uzasadniał podstawę prawną rozstrzygnięcia umożliwiając tym samym pełną kontrolę instancyjną zakazanego orzeczenia.

Bezzasadny jest również zarzut naruszenia przez sąd art. 233§ 1 k.p.c. Wbrew stanowisku powoda Sąd I instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i za chybione należało uznać zarzuty apelującego dotyczące dokonania niewłaściwej oceny zebranego materiału dowodowego. Ustalenia te znajdują oparcie w treści zebranych w sprawie dowodów dlatego też Sąd Apelacyjny podziela je i uznaje za własne. W celu skutecznego podniesienia takiego zarzutu apelujący winien wykazać argumentami natury jurydycznej, że Sąd I instancji uchybił konkretnym kryteriom oceny dowodów wynikającym z przepisu. Tymczasem skarżący uzasadniając podniesione zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. prowadził jedynie polemikę z ustaleniami sądu jak również dokonaną przez niego oceną dowodów wskazując na uchybienia sądu które faktycznie nie miały miejsca a odnoszące się w istocie do oceny prawnej zawartej przez strony umowy w zakresie ustalenia należnych stronie odsetek

w szczególności ustalenia czy określone umowne odsetki były nadmiernie wygórowane. Dokonana przez sąd pierwszej instancji ocena, że zawarte w umowie pożyczki odsetki były rażąco wygórowane była prawidłowa choć sąd odwoławczy w tym zakresie dokonał odmiennej oceny prawnej. Przypomnieć należy, że umowa stron zawarta była w dniu

30 grudnia 2005 roku, a więc w czasie kiedy przepis art. art. 359 § 2¹ k.c. na który powoływał się sąd oraz pozwana nie obowiązywał. W czasie zawierania umowy nie obowiązywały przepisy ograniczające maksymalną stopę odsetkową, a przepis przejściowy (art. 5 ustawy

z 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 157, poz. 1316), nakazywał stosować nowe przepisy do czynności prawnych dokonanych po wejściu w życie ustawy. Nie można było zatem zastosować ograniczeń (czterokrotność Kredyty Lombardowego NBP) wynikających z nieobowiązującego jeszcze przepisu. Nie oznacza to jednak, że dla oceny prawidłowości postanowień umownych

o wysokości odsetek, treść tego przepisu nie mogła stanowić przesłanki dokonywanej w toku procesu oceny, czy konkretne odsetki umowne mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego, czy też nie.

Orzecznictwo i doktryna uznają, że skuteczne zawarcie samej umowy pożyczki nie przesądza o ważności wszystkich jej postanowień. Umowa pożyczki, w zakresie w jakim zapewnia pożyczkodawcy wymierne korzyści, zazwyczaj poprzez zastrzeżenie odsetek, nie może być wolna od oceny z zastosowaniem kryteriów, o których mowa w art. 353¹ k.c., określającym granice swobody umów.

W kodeksie cywilnym istnieje podwójne zabezpieczenie przed tego rodzaju nadużyciami, mianowicie art. 58 § 2 k.c. przypisujący skutek nieważności dla czynności prawnej sprzecznej z zasadami współżycia społecznego oraz art. 353¹ k.c., który stanowi, że treść lub cel swobodnie ułożonego stosunku prawnego nie może sprzeciwiać się między innymi zasadom współżycia społecznego. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 2005 r., II CK 742/04 oraz z dnia 4 listopada 2005 r., V CK 162/05). Sąd odwoławczy rozważając czy zawarte w umowie pożyczki z dnia 30 grudnia 2005 roku odsetki umowne zastrzeżone

w wysokości 4% w stosunku miesięcznym co daje 48% w stosunku rocznym miał na uwadze całokształt okoliczności jakie przy zastosowaniu reguł wynikających z art. 58 k.c. i art. 353¹ k.c. należy brać pod uwagę. I tak dokonując porównania wysokości odsetek umownych określonych umową stron z podstawowymi stopami procentowymi funkcjonującymi w sferze stosunków kredytowych w okresie zawierania umów i jej wykonywania- chodzi tu przede wszystkim o stopę procentową odsetek ustawowych, określonych w rozporządzeniach Rady Ministrów, wydawanych na podstawie art. 359 § 3 k.c.(np. w okresie zawierania umowy stopę procentową odsetek za opóźnienie określono

w wysokości 11,5 % w stosunku rocznym) stwierdzić należy, że odsetki określone umową przekraczały ją ponad trzykrotnie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego kształtuje się trafna tendencja, na którą powołał się już sąd we wcześniejszych rozważaniach, zgodnie z którą rozwiązania prawne przyjęte w art. 359 § 2¹ k.c., mogą stanowić jedno z kryterium oceny, czy konkretne odsetki umowne mieściły się w dozwolonej stronie swobodzie kształtowania stosunku prawnego (zob. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07 i powołane tam inne orzeczenia tego Sądu). Nowe przepisy k.c., tworzące kategorię odsetek maksymalnych, odwołują się do tzw. stopy kredytu lombardowego NBP, funkcjonującej na bankowym rynku kredytowym od dawna i sukcesywnie ogłaszanej w Dzienniku Urzędowym NBP. Poziom stopy kredytu lombardowego z okresu zawierania umowy pożyczek mógłby zatem stanowić jeden

z istotnych kryteriów pozwalających na ocenę tego, czy przewidziane odsetki za opóźnienie) mogą być uznane za wygórowane. Takiego porównania prawidłowo dokonał sąd pierwszej instancji i ustalił, że obowiązujące w dacie zawierania umowy odsetki kształtowały się na poziomie 22-24 % w stosunku rocznym co oznacza, że odsetki przewidziane umową były dwukrotnie wyższe od tych które ustawodawca uznał za maksymalne. Dla oceny zachowań stron umowy ma znaczenie fakt, że już w chwili jej zawierania przepis ten wprawdzie nie obowiązywał ale był powszechnie znany – ustawa ogłoszona została w dniu 5 lipca 2005 roku. Ustalając je w umowie w stawce dwukrotnie wyższej powódka winna była zdawać sobie sprawę z ryzyka jakie wiąże się z ustaleniem umownym odsetek na poziomie przekraczającym zakres który ustawodawca określił jako maksymalny. Dokonując analizy wysokości odsetek określonych w umowie prawidłowo sąd pierwszej instancji odwołał się do wysokości odsetek jakie obowiązywały wówczas w przy zawieraniu transakcji bankowych,

a wskazanych przez powoda i uznał że stanowiło to 11,5 % w stosunku rocznym

z jednorazową marżą 1,7 % kwoty kredytu. Koszty kredytu w ciągu roku marża i odsetki stanowiły 13,2%. Sąd miał prawo powołać się na te okoliczności albowiem były one niesporne między stronami, powódka wskazała na te okoliczności a pozwana temu nie zaprzeczyła. Ponadto były to stawki powszechnie obowiązujące na rynku kredytów bankowych. Analizując powyższe okoliczności przy zastosowaniu wszystkich trzech kryteriów, stwierdzić należy, że określone w umowie stron odsetki były rażąco wygórowane, co oznacza, że w tym zakresie umowę należy uznać za nieważną jako niezgodna z zasadami współżycia społecznego. Sąd pierwszej instancji prawidłowo zatem ustalił rażące wygórowanie odsetek ustalonych umową, nieprawidłowo zaś uznał, że dla określenia zasadnej wysokości odsetek należy zastosować nieobowiązujący w czasie zawarcia umowy przepis mówiący o odsetkach maksymalnych. Właściwym byłoby przyjęcie jedynych jakie wówczas obowiązywały to jest odsetek ustawowych. W tej części jednak strona pozwana nie zaskrzyła wyroku, przyjmując i uznając za zasadne obliczenie należności przy zastosowaniu wysokości odsetek maksymalnych a zatem zmiana wyroku w tym kierunku była byłaby sprzeczna z treścią art. 384 k.p.c. Powód bowiem wnosił o uwzględnienie powództwa

w całości a pozwana w apelacji zaskrzyła jedynie wyrok w nieznaczej części nieuwzględnionego żądania restytucyjnego przy założeniu należnych powodowi odsetek jako odsetki maksymalne.

Błędnie sąd wskazał na treść art. 388 k.c. co słusznie zarzuca apelujący albowiem z treści § 2 przepisu wynika jednoznacznie, że uprawnienia powoływania się na okoliczności przewidziane w przepisie wygasają z upływem 2 lat od dnia zawarcia umowy. Pozwana

w okresie dwóch lat od 30 grudnia 2005 roku takich żądań nie zgłosiła. Słuszność argumentu apelacji nie zmienia jednak oceny zawartej umowy z uwagi na wcześniejsze rozważania. Przechodząc do zarzutu dotyczącego naruszenia art. 481 § 2 k.c. uznać należy go za bezzasadny. Podnosząc ten zarzut powódka stara się wykazać, że ma prawo domagać się odsetek od skapitalizowanych odsetek w wysokości odsetek umownych podczas gdy z treści art. 482 § 1 k.c. jednoznacznie wynika, że strona ma prawo domagać się odsetek ustawowych od skapitalizowanych odsetek dopiero od dnia wytoczenia powództwa.

Przechodząc do zarzutu naruszenia art. 316 k.p.c. i art. 347 k.p.c. jest on o tyle niezrozumiały, że sąd pierwszej instancji właśnie zastosował ów przepis mając na uwadze stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Na dzień zamknięcia rozprawy stan sprawy był taki, że powódka w zakresie należnego a ustalonego przez sąd

świadczenia została w całości zaspokojona, skoro zatem nie doszło w tej części do cofnięcia pozwu powództwo należało oddalić. W sentencji orzeczenia zamieszczony jest ostateczny wynik rozliczenia pretensji stron, według stanu na dzień zamknięcia rozprawy. Zamieszczanie w niej wzmianek czy innego rodzaju zastrzeżeń które nie stanowią rozstrzygnięcia jest możliwe tylko wówczas kiedy stanowi tak ustawa np. art. 319 k.p.c. Brak natomiast ustawowych przesłanek ku temu, aby wpisywać do wyroku zastrzeżenia o ewentualnym wyegzekwowania roszczenia przy jednoczesnym utrzymaniu w mocy tytuł, który w całości został już zaspokojony a stwierdzone nim roszczenie wygasło. Sąd w składzie rozpoznającym sprawę w pełni podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 26 lutego 2014 roku III CZP119/13 zgodnie z którym jeżeli na skutek spełnienia świadczenia w toku sprawy doszło do wygaśnięcia objętej roszczeniem wierzytelności, odpadła podstawa do uwzględnienia powództwa. Nie ma znaczenia dla powstania tego skutku fakt, że spełnienie dokonane zostało w drodze egzekucji. Prawdłowo zatem przy zastosowaniu art. 347 k.p.c. sąd uchylił wyrok zaoczny oraz wyrok uzupełniający i powództwo oddalił.

Przechodząc do zarzutów uwzględnienia przez sąd żądania restytucyjnego przypomnieć należy, że zgodnie z treścią art. 363 §1 k.p.c. orzeczenie staje się prawomocne wówczas gdy nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia. Oznacza to, że sam upływ terminu do zaskarżenia orzeczenia warunkuje jego prawomocność (art. 363 k.p.c.), następuje ona z mocy prawa natomiast sąd jedynie ją stwierdza. Nie ulega wątpliwości, że fakt błędnego i niezgodnego ze stanem faktycznym stwierdzenia prawomocności orzeczenia przez sąd nie powoduje, że staje się ono prawomocne. Z taką sytuacją mamy do czynienia w rozpoznawanej sprawie, sąd stwierdził prawomocność orzeczenia i nadał klauzul wykonalności pomimo, że zgodnie z litera prawa orzeczenie to nie było prawomocne. Wyrok zaoczny któremu nadano rygor natychmiastowej wykonalności nie był bowiem prawidłowo doręczony pozwanej co w efekcie skutkowało uznaniem, skuteczności wniesionego sprzeciwu. Skoro zatem wyrok nie był prawomocny jedyny tytuł na podstawie którego powódka mogła prowadzić egzekucje był wyrok zaoczny zaopatrzony

w rygor natychmiastowej wykonalności. To z kolei rodzi możliwość zgodnie z art. 338 k.p.c. domagania się zwrotu wyegzekwowanego świadczenia w przypadku uchylenia wyroku. Co miało miejsce w niniejszej sprawie. Prawdłowo zatem sąd w oparciu o treść art. 338 k.p.c., którego materialno-prawną podstawą są przepisy o nienależnym świadczeniu w rozumieniu art.410 § 2 k.c. rozpoznał wniosek pozwanej. A tym samym apelacja powódki co do zasadny nie podlegała uwzględnieniu poza kwestią uboczną jaką stanowiła data zasądzenia odsetek. Błędnie bowiem sąd przyjął że odsetki te należą się zgodnie z zasadami dotyczącymi roszczeń bezterminowych – wymagalność od wezwania do zapłaty. Odsetki za opóźnienie

w zapłacie należą się stronie wówczas kiedy dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia. Aby móc mówić o opóźnieniu, świadczenie to musi być wymagalne. W przypadku uwzględnienia żądania restytucyjnego stan braku opóźnienia powódki trwał do daty rozstrzygnięcia merytorycznego w sprawie bowiem to dopiero sąd decydując o tym czy wyrok na podstawie którego wyegzekwowano roszczenia które w efekcie stronie się nie należał podlega uchyleniu czy też nie. Wobec powyższego uwzględniając w tej części apelację powódki sąd zmienił wyrok w oparciu o treść art. 386 § 1 k.p.c. i zasądził odsetki od daty wyrokowania oddalając żądanie przyznania odsetek za wcześniejszy okres.

Przechodząc w tym miejscu do apelacji pozwanej stwierdzić należy, że jest ona całkowicie bezzasadna. W szczególności bez znaczenia dla rozpoznania spraw są zarzuty naruszenia art. 277 k.p.c. 339 k.p.c. ze wskazanym w apelacji uzasadnieniem. To czy wyrok zaoczny winien być wydany czy też nie i jakie były okoliczności wniesienia sprzeciwu dla oceny zasadności roszczeń powódki nie ma znaczenia. Bezzasadny jest również zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. i art. 479¹² otóż przepis ten w brzmieniu obowiązującym w chwili wniesienia pozwu umożliwiał wskazanie nowych twierdzeń i dowodów pod warunkiem, że potrzeba ich powołania wynika później. Pozwana w sprzeciwie od wyroku zaocznego wskazała, że pożyczka została częściowo spłacona co starała się wykazać stosownymi dokumentami. Prawdłowo zatem sąd uznał, że powód miał prawo przedstawić nowe dowodowy w celu wykazania, że dokonane salaty nie były zaliczone na poczet umowy pożyczki tylko zgodnie

z porozumieniem zawartym między stronami na inne zobowiązania. A tym samym w oparciu o te dowody sąd prawidłowo ustalił jakie były uzgodnienia stron w zakresie zaliczania poszczególnych wpłat dokonanych przez pozwaną co doprowadziło do właściwych wniosków, sprowadzających się do ustalenia, że w dacie wniesienia pozwu pożyczka nie była w ogóle spłacona co przesądzało o zasadności zadania kwoty 360.000 zł. należnej w dniu wniesienia

pozwu a jednocześnie determinowało naliczanie odsetek od tej kwoty a nie jak chciała pozwana od kwoty niższej o rzekomo spłacona pożyczkę.

W zakresie zarzutu naruszenia art. 338 k.p.c. w świetle daty zasądzonych odsetek tak jak już wyjaśnił sąd należą się od dnia wyrokowania .

W zakresie zarzutu naruszenia art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. i 481 k.c. i 445 k.c. i art. 388 k.p.c. jest on niezrozumiały zwłaszcza jeśli dotyczy naruszenia art. 445 k.c. mówiącego

o zadośćuczynieniu za doznaną krzywdę w postaci rozstroju zdrowia czy uszkodzenia ciała. Zwłaszcza, że pozwana takich żądań nie zgłaszała. Jeszcze raz podkreślić należy, że przepis art. 388 k.p.c. nie jest przepisem mającym na celu wyrównanie szkody poniesionej na skutek wykonania wyroku o czym świadczy §2 przepisu, a jedynie przywrócenie stanu poprzedniego które nie oznacza likwidacji wszelkich następstw powstałych w wyniku wykonania wyroku. W tym kontekście zgłoszone żądanie zasądzenia kwoty 65.000 zł tytułem niesłusznie pobranych kosztów postępowania egzekucyjnego nie znajduje uzasadnienia zwłaszcza, że prowadzona egzekucja częściowo była uzasadniona a koszty te wykraczają poza zakres objęty uchylonym wyrokiem. Nie zasługuje również na uwzględnienie rozliczenie pozwanej dokonane z założeniem, że kwota 49.291,84 zł została spłacona w styczniu 2006 roku albowiem jak prawidłowo ustalił sąd spłata ta została rozliczona zgodnie z porozumieniem na inne zobowiązania. Ostatecznie w zakresie żądania pozwanej jak również przy uwzględnieniu zakresu zaskarżenia sąd oddalił apelację pozwanej jako bezzasadną na mocy art. 385 k.p.c.

Na marginesie jedynie wspomnieć należy, że niezrozumiała jest pojawiająca się tak w apelacji jak i we wcześniejszych pismach procesowych informacja, że pozwana dokonał potrącenia wzajemnych roszczeń. W aktach sprawy brak jest skutecznego oświadczenia o potrąceniu jak również wykazania wymagalnej wierzytelności udowodnionej dokumentami (art. 479¹⁴ § 4 k.p.c. obowiązujący w dacie wniesienia pozwu) .

Zmiany wymagał również wyrok pierwszej instancji w zakresie kosztów postępowania.

O kosztach orzeczono na mocy art.98 k.p.c. w zw. z § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej

z urzędu, przy założeniu, że powództwo zostało ostatecznie oddalone. Zgłoszenie żądania restytucyjnego nie stanowi w żadnym stopniu rodzaju powództwa wzajemnego ale jest uproszczoną formą możliwości przywrócenia równowagi między stronami prowadzącej do przywrócenia stanu poprzedniego. Żądania nie traktuje się jak pozwu, nie mają zatem zastosowania przepisy odnoszące się do braków formalnych jak również te odnoszące się do opłat sądowych co oznacza, że strona nie ma obowiązku uiszczania opłat w chwili zgłoszenia żądania jak również nie są one rozliczane w orzeczeniu końcowym inaczej niż w ramach rozliczenia kosztów procesu wywołanego wniesieniem pozwu. Nie było zatem konieczności rozstrzygnięcia zawartego w pkt. 5 wyroku.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z treścią art. 100 k.p.c. w zw.

z § 6 pkt 7 w zw. z §13 .1pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu albowiem powódka wygrała apelację jedynie w niewielkim zakresie i to dotyczącym roszczeń ubocznych, a pozwana przegrała w całości , zaś koszty wynikające z podanych wartości przedmiotu zaskarżania były tej samej wysokości , sąd wzajemnie je zniósł.

SSO del. Katarzyna Sznajder SSA Tomasz Pidzik SSA Olga Gornowicz- Owczarek

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

3. (...)

K, (...)